

**Έκθεση Επιτρόπου Προστασίας των Δικαιωμάτων του Παιδιού
αναφορικά με την Απουσία Θεσμικού Πλαισίου Λειτουργίας Παιδικών
Κατασκηνώσεων και Αρμόδιου Φορέα Ελέγχου
Αποτέλεσμα διερεύνησης παραπόνου
Λευκωσία, Ιούλιος 2020**

A. Εισαγωγή

1. Η παρούσα Έκθεση συντάχθηκε στα πλαίσια των αρμοδιοτήτων που μου παρέχονται από τους περί Επιτρόπου Προστασίας των Δικαιωμάτων του Παιδιού Νόμους του 2007 και 2014 [N.74(I)/2007 και N.44(I)/2014] και ιδιαίτερα το Άρθρο 4 (1) (γ), (δ) και (ε).
2. Αντικείμενο της Έκθεσης είναι οι παραβιάσεις δικαιωμάτων του παιδιού κατά την εφαρμογή του δικαιώματος του, κάτω από το άρθρο 31 της Σύμβασης, για συμμετοχή σε παιδικές κατασκηνώσεις, λόγω της απουσίας θεσμικού πλαισίου της λειτουργίας των παιδικών κατασκηνώσεων και της απουσίας θεσμικού Οργάνου/ Φορέα ελέγχου των προδιαγραφών καταλληλότητας και λειτουργίας τους στην Κύπρο.

B. Ιστορικό αυτεπάγγελτης διερεύνησης από σχετικά δημοσιεύματα και διερεύνησης παραπόνων που υποβλήθηκαν

B.1 Περιγραφή δημοσιευμάτων

3. Δημοσιεύματα έντυπων (Αλήθεια, ημερομηνίας 19/7/2019, Φιλελεύθερος, ημερομηνίας 19/7/2017) και διαδικτυακών εφημερίδων (Offsite, Reporter, ημερομηνίας 19/7/2017, philenews, ημερομηνίας 14/7/2017), αναφέρονται σε τρεις καταγγελίες γονέων που έγιναν στο Τμήμα Ανιχνεύσεως Εγκλημάτων Πάφου (ΤΑΕ Πάφου) για άσκηση βίας εναντίον των παιδιών τους, ηλικίας 13 περίπου ετών, από υπεύθυνο κατασκήνωσης της Μητρόπολης Πάφου.

B.2 Περιγραφή αυτεπάγγελτης διερεύνησης δημοσιευμάτων

4. Στο πλαίσιο διαδικασίας διερεύνησης των δημοσιευμάτων, **εξετάστηκε το θεσμικό πλαίσιο που διέπει τη λειτουργία των κατασκηνώσεων**, μέσα από μελέτη της υφιστάμενης νομοθεσίας.
5. Πραγματοποιήθηκε **τηλεφωνική επικοινωνία από Λειτουργό του Γραφείου μου με Λειτουργό του Τομέα Ανάπτυξης Προσωπικού και Κρατικών Ιδρυμάτων των Υπηρεσιών Κοινωνικής Ευημερίας (ΥΚΕ) και τον Επιθεωρητή της Υπηρεσίας Κατασκηνώσεων του Υπουργείου Παιδείας και Πολιτισμού (ΥΠΠΑΝ), στις 19/7/2017. Σκοπός των τηλεφωνικών παρεμβάσεων ήταν η αναζήτηση και ο εντοπισμός του αρμόδιου φορέα για τον έλεγχο προγραμμάτων, χώρου, εξοπλισμού και των εγκαταστάσεων των κατασκηνωτικών χώρων που φιλοξενούν κάθε χρόνο μεγάλο αριθμό παιδιών.**
6. Έγινε **γραφπή παρέμβαση** προς το Γενικό Διευθυντή Υπουργείου Δικαιοσύνης και Δημοσίας Τάξεως, το Γενικό Διευθυντή Υπουργείου Εργασίας, Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων, το Γενικό Διευθυντή Υπουργείου Παιδείας και Πολιτισμού και το Μητροπολίτη Πάφου, ημερομηνίας 21/7/2017. **Σκοπός της παρέμβασης ήταν, η αυτεπάγγελτη διερεύνηση του χειρισμού των καταγγελιών για περιστατικά βίας σε βάρος παιδιών που συμμετείχαν στην κατασκήνωση της Μητρόπολης Πάφου καθώς και η λήψη γενικότερα πληροφόρησης αναφορικά με θέματα ελέγχου των παιδικών κατασκηνώσεων εν γένει και προδιαγραφών λειτουργίας τους:**
- πληροφόρηση γύρω από την **πρόθεση τροχοδρόμησης από πλευράς των αρμόδιων Υπηρεσιών για τη διασφάλιση της προστασίας και ασφάλειας παιδιών, που είναι οι Υπηρεσίες Κοινωνικής Ευημερίας (ΥΚΕ), με τη θεσμοθέτηση της λειτουργίας των κατασκηνώσεων.**
  - ενημέρωση **κατά πόσο το ΥΠΠΑΝ ελέγχει το περιεχόμενο των προγραμμάτων εκπαιδευτικών κατασκηνώσεων.**

Ειδικότερα για τις κατασκηνώσεις που διοργανώνει η Μητρόπολη Πάφου ζητήθηκε ενημέρωση :

- ✓ γύρω από τα **κριτήρια επιλογής των υπεύθυνων κατασκηνώσεων και στη βάση ποιων εργαλείων κατέληξαν στα συγκεκριμένα κριτήρια,**
- ✓ εάν οι υπεύθυνοι των κατασκηνώσεων **έχουν εκπαιδευτεί σε ότι αφορά το χειρισμό παιδιών και αν ναι, από πού και με ποιο τρόπο.**

- ✓τα αποδεκτά από τη Μητρόπολη Πάφου μέτρα οριοθέτησης των παιδιών κατά τη διάρκεια της κατασκήνωσης και τον τρόπο με τον οποίο αυτά έχουν αποφασιστεί.
- ✓τον τρόπο με τον οποίο διασφαλίζει η Μητρόπολη Πάφου την προστασία και ασφάλεια των παιδιών που λαμβάνουν μέρος στις κατασκηνώσεις που διοργανώνει.

B.3 Σύνοψη αποτελεσμάτων αυτεπάγγελτης διερεύνησης

7. Από τη διερεύνηση διαπιστώθηκε απουσία **θεσμικού πλαισίου λειτουργίας των παιδικών κατασκηνώσεων και απουσία αρμόδιου φορέα για τον έλεγχο του προγράμματος, του χώρου, του εξοπλισμού και των εγκαταστάσεων των κατασκηνωτικών χώρων που φιλοξενούν κάθε χρόνο μεγάλο αριθμό παιδιών.**
8. Σύμφωνα με την πληροφόρηση που λήφθηκε από τον Γενικό Διευθυντή ΥΔΔΤ, με επιστολές ημερομηνίας 1/9/2017 και 20/8/2018, το Τμήμα Ανιχνεύσεως Εγκλημάτων (ΤΑΕ) Πάφου, διερεύνησε υπόθεση εναντίον **ανήλικου προσώπου που τελούσε καθήκοντα βοηθού ομαδάρχη** σε κατασκήνωση της Μητρόπολης Πάφου μεταξύ των ημερομηνιών 6/7/2017- 11/7/2017, που αφορά στα αδικήματα της **σκληρής, απάνθρωπης ή εξευτελιστικής μεταχείρισης ή τιμωρίας και επίθεσης με πρόκληση πραγματικής σωματικής βλάβης**, που διαπράχθηκαν σε κατασκήνωση, κατόπιν καταγγελίας τεσσάρων ανήλικων προσώπων που έλαβαν μέρος σε αυτή. Σε συνέχεια συμπλήρωσης του σχετικού ποινικού φακέλου και των απαιτούμενων εξετάσεων, αποφασίστηκε από το Γενικό Εισαγγελέα της Δημοκρατίας η ποινική δίωξη του ανήλικου βοηθού ομαδάρχη.
9. Οι ΥΚΕ, στην απαντητική τους επιστολή, ημερομηνίας 19/10/2017, αναφέρουν ότι ενημερώθηκαν για τις καταγγελίες των παιδιών στις 13/7/2017 από την Αστυνομία, και παρέστησαν στις οπτικογραφημένες καταθέσεις των παιδιών. Είχαν συνεργασία με τα παιδιά και τις οικογένειές τους και προετοίμασαν τα παιδιά για τη διαδικασία. Περαιτέρω, οι οικογένειες συνέχισαν να παρακολουθούνται στο πλαίσιο του προγράμματος προληπτικής παρέμβασης, μέχρις ότου ολοκληρώνονταν πλήρως οι ποινικές διαδικασίες, προκειμένου να μην προκληθεί περαιτέρω αναστάτωση στα παιδιά.

10. Οι ΥΚΕ εξέφρασαν ρητά την άρνηση τους να προβούν σε οποιασδήποτε ενέργειες που αφορούν την θεσμοθέτηση της λειτουργίας των κατασκηνώσεων: **καθότι το θέμα αυτό δεν εμπίπτει στις αρμοδιότητές τους¹.**
11. Η Γενική Διευθύντρια ΥΠΠΑΝ με επιστολή της, ημερομηνίας 9/10/2017, ενημέρωσε ότι το ΥΠΠΑΝ λειτουργεί τρία προγράμματα κατασκήνωσης στον Πρόδρομο. Για τα εν λόγω Προγράμματα αλλά και τις παιδικές κατασκηνώσεις που διοργανώνονται από άλλους φορείς (Δήμους, Κοινότητες, Συνδικαλιστικές Οργανώσεις, Μητροπόλεις, Ομοσπονδίες Συνδέσμων Γονέων, Ιδιώτες κ.α) **δεν υπάρχει οποιοδήποτε νομικό/ θεσμικό πλαίσιο, όσον αφορά στο περιεχόμενο και στα στελέχη που χρησιμοποιούν².** Όσον αφορά στις εγκαταστάσεις (κτηριολογικά) υπάρχει υποχρέωση σχετικής έγκρισης από την αρμόδια αρχή. Το Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού **σε συνεργασία με άλλα εμπλεκόμενα Υπουργεία και Υπηρεσίες, θα κατέβαλλε προσπάθεια για νομοθετική ρύθμιση και στη συνέχεια αδειοδότηση και έλεγχο των προγραμμάτων των Κατασκηνώσεων³». Ωστόσο, έκτοτε, δεν υπάρχει πληροφόρηση για περαιτέρω εξελίξεις αναφορικά με την προσπάθεια που προτίθεται να καταβάλει το ΥΠΠΑΝ.**
12. Σύμφωνα με την επιστολή του Μητροπολίτη Πάφου ημερομηνίας 2/5/2018, τα προσόντα που απαιτούνται για την επιλογή **υπεύθυνου των κατασκηνώσεων (Αρχηγού)** είναι: η **ιδιότητα του κληρικού, ήθος, πτυχίο Θεολογίας (το οποίο περιλαμβάνει μαθήματα Παιδαγωγικών), και συνήθως να είναι έγγαμος με παιδιά.** Τα δε κριτήρια επιλογής **υπεύθυνων ομάδων (Ομαδαρχών)** είναι: **νεαρή ηλικία, ιδιότητα του ως εκπαιδευτικού ή φοιτητή ή πτυχιούχου ιατρικής, θεολογίας και άλλων κλάδων και η παροχή βοήθειας στο ποιμαντικό έργο της Μητρόπολης στον τομέα της νεότητας σε εθελοντική βάση.**
13. Αναφορικά με την **εκπαίδευση των υπεύθυνων κατασκήνωσης σε θέματα χειρισμού παιδιών,** στην απαντητική επιστολή αναφέρεται ότι **οι περισσότεροι την έχουν λάβει στο πλαίσιο των σπουδών τους ή/και του επαγγέλματος τους.** Έχουν εμπειρία των κατασκηνώσεων, αφού οι περισσότεροι συμμετείχαν σε αυτές στο παρελθόν ως παιδιά και ως εκ τούτου γνωρίζουν καλά τον τρόπο λειτουργίας τους. Γίνονται προπαρασκευαστικές συναντήσεις για σκοπούς

---

¹ Ο τονισμός δικός μου

² Ο.Π

³ Ο.Π

καλύτερης οργάνωσης της κατασκήνωσης και συναντήσεις κατά τη διάρκεια της κατασκήνωσης μεταξύ Αρχηγού και Ομαδαρχών.

14. Σε ότι αφορά το ερώτημα για την ύπαρξη ή όχι άλλων παρόμοιων παραπόνων για τον υπεύθυνο κατασκήνωσης, διευκρινίζεται στην απάντηση του Μητροπολίτη ότι, οι καταγγελίες που έγιναν **δεν αφορούσαν τον υπεύθυνο της κατασκήνωσης ή κάποιο ομαδάρχη, αλλά το βοηθό ομαδάρχη που ήταν ανήλικο παιδί που βοηθούσε τον ομαδάρχη των παιδιών που έκαναν την καταγγελία.** Σύμφωνα με τον Μητροπολίτη, ποτέ δεν υπήρξαν παρόμοιας φύσεως παράπονα για οποιονδήποτε υπεύθυνο κατασκήνωσης, ομαδάρχη ή άλλο βοηθό στην κατασκήνωση.
15. Σύμφωνα πάντοτε με τα λεγόμενα του Μητροπολίτη ο εκάστοτε ομαδάρχης, ως υπεύθυνος για την ομάδα των παραπονούμενων παιδιών, ήταν ενήλικας φοιτητής των Επιστημών Φυσικής Αγωγής. Σε ότι αφορά τον υπεύθυνο της κατασκήνωσης (Αρχηγό) αναφέρεται ότι: **«Ο υπεύθυνος της κατασκήνωσης (Αρχηγός), ο οποίος καθημερινά περιόδευε τους θαλάμους και μιλούσε με τα παιδιά και τα ρωτούσε αν αντιμετώπιζαν οποιοδήποτε πρόβλημα, ξεπελάγη όταν πληροφορήθηκε ότι δύο παιδιά προέβησαν σε καταγγελία μετά τη λήξη της κατασκηνωτικής περιόδου, αφού, κατά τη διάρκεια της κατασκήνωσης, ουδέποτε του έκαναν οποιαδήποτε καταγγελία ή παράπονο ότι ασκείτο πάνω τους βία από οποιονδήποτε. Επίσης, μας φαίνεται παράξενο γιατί αυτά τα παιδιά δεν είχαν ειδοποιήσει τους δικούς τους, αφού καθημερινά μιλούσαν μαζί τους μέσω του κινητού τους τηλεφώνου και δεν είχαν ζητήσει να αποχωρήσουν από την κατασκήνωση νωρίτερα, αλλά παρέμειναν μέχρι το τέλος της κατασκηνωτικής περιόδου».**
16. Τα αποδεκτά μέτρα οριοθέτησης δεν αναφέρονται στο περιεχόμενο της επιστολής. Αναφέρονται δε, μεταξύ άλλων, τα ακόλουθα: **«Εμείς αναμένουμε από τα παιδιά να είναι συνεργάσιμα και να σέβονται τον εαυτό τους αλλά και τα άλλα παιδιά. Πολλές φορές παραβλέπουμε τις αταξίες τους και είμαστε πολύ ανεκτικοί. Εδώ πρέπει να σας αναφέρουμε ως παράδειγμα ότι τα παιδιά που έκαναν την καταγγελία δεν είχαν την καλύτερη συμπεριφορά, διότι έβριζαν, χειρονομούσαν και γενικά δημιουργούσαν πρόβλημα στο θάλαμό τους. Εντούτοις, ο υπεύθυνος της**

κατασκήνωσης (Αρχηγός) **τα ανέχτηκε** με πολλή επιείκεια μέχρι το τέλος της κατασκηνωτικής περιόδου⁴».

17. Για το ερώτημα αναφορικά με τα μέτρα προστασίας και ασφάλειας των παιδιών που λαμβάνονται για τα παιδιά στην εν λόγω κατασκήνωση, αναφέρεται ότι η Ιερά Μητρόπολη Πάφου ξόδεψε περίπου ένα εκατομμύριο ευρώ για τη ριζική ανακαίνιση των εγκαταστάσεων της κατασκήνωσης. Συγκεκριμένα, αναφέρονται τα εξής: «Ο κάθε θάλαμος έχει τους δικούς του χώρους υγιεινής. Η κουζίνα και η τραπεζαρία ανεγέρθηκαν με βάση τις τελευταίες προδιαγραφές και τηρούν όλους τους όρους υγιεινής και κάθε χρόνο περνούν από υγειονομικό έλεγχο. Στην κατασκήνωση, κάθε καλοκαίρι, μαγειρεύουν μισθωτοί μάγειρες, οι οποίοι κάνουν όλες τις απαραίτητες αναλύσεις για να εξασκούν αυτό το επάγγελμα. Το διαιτολόγιο των παιδιών καθορίζεται από διατροφολόγο, για να είναι ισορροπημένη η διατροφή τους. Στην κατασκήνωση υπάρχουν δύο επαγγελματικά γήπεδα futsal και γήπεδο μπάσκετ, τένις και βόλεϊ, με ειδικό υπόστρωμα για να μην κτυπούν τα παιδιά. Επιπλέον, οι γονείς είναι ελεύθεροι να επισκέπτονται τα παιδιά τους και να βλέπουν τους χώρους της κατασκήνωσης. Όλοι οι χώροι είναι περιφραγμένοι και λαμβάνονται όλα τα απαραίτητα μέτρα για την ασφάλεια των παιδιών»

B.4 Περιγραφή παραπόνων που υποβλήθηκαν ακολούθως στην Επίτροπο

18. Το πρώτο παράπονο υποβλήθηκε από τρία πρόσωπα με επιστολή, ημερομηνίας 12/9/2018, και μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου, ημερομηνίας 8/10/2018, σχετικά με την αδυναμία εντοπισμού του αρμόδιου φορέα διερεύνησης καταγγελιών για την ακαταλληλότητα εγκαταστάσεων, υπηρεσιών, προγράμματος και προσωπικού για την ασφάλεια και υγεία των παιδιών που έλαβαν μέρος σε συγκεκριμένη κατασκήνωση που διοργάνωσε σχολή ιππασίας από τις 24/6/2018- 1/7/2018. **Εν τη απουσία θεσμικού Νόμου και Φορέα ελέγχου των παιδικών κατασκηνώσεων, καμία Υπηρεσία δεν ανέλαβε τη διερεύνηση της καταγγελίας τους ή την ευθύνη ελέγχου της εν λόγω παιδικής κατασκήνωσης.** Τα παραπονούμενα πρόσωπα ενημερώθηκαν τηλεφωνικώς από Λειτουργό του Γραφείου μου, ότι το παράπονο τους θα αξιοποιηθεί για τους σκοπούς κατάρτισης της παρούσας Έκθεσης.

19. Η καταγγελία τους αφορούσε τα ακόλουθα:

---

⁴ Ο τονισμός δικός μου

- **Ανεπαρκής αριθμός προσωπικού.** Ένας δάσκαλος για 22 παιδιά, ο οποίος ήταν και υπεύθυνος για όλες τις δραστηριότητες.
- **Ακατάλληλος χώρος ύπνου για την υγεία και ασφάλεια των παιδιών** (λερωμένα στρώματα, εύκολα προσβάσιμο στα παιδιά δηλητήριο για ποντίκια, ποντίκια και άλλα ζώα κυκλοφορούσαν στο χώρο).
- **Ακατάλληλος χώρος προετοιμασίας φαγητού και τραπεζαρίας** (σκύλοι και γάτοι στο χώρο προετοιμασίας φαγητού, όπως επίσης και τη τραπεζαρία, υποψίες ότι δεν έχει ελεγχθεί από τις υγειονομικές υπηρεσίες, υποψίες ότι οι άνθρωποι που εμπλέκονταν στην ετοιμασία φαγητού δεν πέρασαν από εξετάσεις υγείας).
- **Χαμηλό επίπεδο καθαριότητας των χώρων γενικότερα.**
- **Ακαταλληλότητα μέσου μεταφοράς των παιδιών σε διάφορες εκδρομές** (χρήση οχήματος τύπου βαν από την ιδιοκτήτρια του καταλύματος, το οποίο χρησιμοποιείται παράλληλα και για εργασίες της φάρμας αλόγων, χωρίς καθίσματα και ζώνες ασφαλείας).
- **Διεξαγωγή εκδρομών εν αγνοία γονέων και χωρίς τη λήψη συγκατάθεσης από αυτούς.**
- **Μεταφορά παιδιών σε πισίνα χωρίς ναυαγοσώστη.**
- **Προβλήματα υγείας στα παιδιά** λόγω κακών συνθηκών υγιεινής, έκθεσης παιδιών στον ήλιο κατά τις μεσημβρινές ώρες της ημέρας και απουσίας κλιματιστικών/ ανεμιστήρων (πχ ηλίαση, γαστρεντερίτιδα).
- **Μη ενημέρωση γονέων για τα προβλήματα υγείας** που παρουσίασαν τα παιδιά τους.
- **Καμία απαίτηση από τη διοργανώτρια για λήψη πιστοποιητικών υγείας των παιδιών που συμμετείχαν και τηλεφωνικών αριθμών επείγουσας ανάγκης και καμία μέριμνα για την ασφάλιση υγείας των παιδιών κατά την παραμονή τους στην κατασκήνωση.**

20. Το δεύτερο παράπονο που υποβλήθηκε, ήταν από μητέρα, μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου, ημερομηνίας 4/7/2019, σχετικά με την απόρριψη αιτήματος συμμετοχής του παιδιού της σε παιδική κατασκήνωση που διοργάνωνε ιδιωτική εταιρεία, για λόγους που αφορούν την ελλιπή εκπαίδευση του προσωπικού της κατασκήνωσης ως προς τον τρόπο χειρισμού παιδιών με οποιαδήποτε μορφή αναπηρίας ή παιδιών με ειδικά χαρακτηριστικά που

απαιτούν εξειδικευμένη προσέγγιση/ αντιμετώπιση. Η παραπονούμενη μητέρα, ενημερώθηκε από Λειτουργό του Γραφείου της Επιτρόπου για την απουσία θεσμικού πλαισίου λειτουργίας παιδικών κατασκηνώσεων και αρμόδιου κρατικού φορέα ελέγχου και ενημερώθηκε, με επιστολή ημερομηνίας 2/9/2019, ότι το παράπρονό της θα αξιοποιείτο για την κατάρτιση της παρούσας Έκθεσης, καθότι ζητήματα δυσμενούς διάκρισης παιδιών αποτελούν μια από τις πτυχές που αυτό προσεγγίζει.

21. Τέλος, υποβλήθηκε παράπρονό από πατέρα μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου και σε συνάντηση του με Λειτουργό του Γραφείου μου, ημερομηνίας 10/7/2019, σχετικά με **περιστατικά σωματικής και ψυχολογικής βίας που ασκήθηκαν σε ομάδα παιδιών που συμμετείχε σε κατασκήνωση που διοργάνωσε η ενορία Αποστόλου Βαρνάβα Δασουπόλεως, από την 1/7/2019- 8/7/2019, από τον ομαδάρχη τους.** Μετά από καθοδήγηση του πατέρα από Λειτουργό του Γραφείου μου, ο παραπονούμενος απευθύνθηκε μαζί με την ομάδα γονέων των παιδιών που δέχθηκαν βία στον Αστυνομικό Σταθμό Παλαιχωρίου, χωρίς ωστόσο να υποβάλουν γραπτώς την καταγγελία τους. Σύμφωνα με την προφορική ενημέρωση που έλαβε από τον πατέρα Λειτουργός του Γραφείου μου που επικοινωνήσε τηλεφωνικώς μαζί του στις 22/8/2019, έγιναν **αυστηρές προειδοποιήσεις στον ομαδάρχη από την Αστυνομία, χωρίς να ασκηθεί ποινική δίωξη εναντίον του,** Καθότι, ούτε ο ίδιος ο πατέρας, ούτε και η ομάδα των υπόλοιπων γονέων των παιδιών που δέχθηκαν βία από το συγκεκριμένο ομαδάρχη, επιθυμούσαν να υποβάλουν παράπρονό για το χειρισμό της υπόθεσης από την Αστυνομία, δεν υπήρχε περιθώριο περαιτέρω παρέμβασης από το Γραφείο μου. Ωστόσο, ο παραπονούμενος ενημερώθηκε ότι το παράπρονό του θα αξιοποιείτο για την ετοιμασία της παρούσας Έκθεσης, καθότι ζητήματα βίαιου μεταχείρισης παιδιών στο πλαίσιο συμμετοχής τους σε παιδικές κατασκηνώσεις, αποτελούν μια από τις πτυχές που αυτό προσεγγίζει.

Γ. Περαιτέρω ενέργειες της Επιτρόπου για σκοπούς διερεύνησης πτυχών που αφορούν τις παιδικές κατασκηνώσεις που διεξάγονται στην Κύπρο.

22. Όλα τα πιο πάνω, έγιναν η αφορμή για την έναρξη περαιτέρω διερεύνησης και άλλων πτυχών που σχετίζονται με τη διεξαγωγή παιδικών κατασκηνώσεων στην Κύπρο με την συμμετοχή παιδιών. Ως εκ τούτου δημιουργήθηκε **ομάδα εστίασης από 8 παιδιά που είχαν εμπειρία σε παιδικές κατασκηνώσεις, με τα οποία**

έγινε διαβούλευση στις 3/1/2019, με σκοπό τη συλλογή των απόψεων τους γύρω από τον τρόπο λειτουργίας των παιδικών κατασκηνώσεων και, πιο συγκεκριμένα, την καταλληλότητα των προγραμμάτων, του εξοπλισμού, του προσωπικού και των εγκαταστάσεων των κατασκηνωτικών χώρων που φιλοξενούν κάθε χρόνο αριθμό παιδιών.

23. Παράλληλα, στις 31/12/2018 υποβλήθηκε ηλεκτρονικά ερώτηση μέσα από το σύστημα **Monkey Survey** προς όλα τα παιδιά - μέλη της Ομάδας Εφήβων Συμβούλων (εφεξής ΟΕΣ), με την οποία καλούνταν παιδιά που δεν συμμετείχαν ποτέ σε παιδική κατασκήνωση, να αναφέρουν τους λόγους μη συμμετοχής τους. Η συλλογή των δεδομένων έγινε στις 17/01/2019. Στο συγκεκριμένο ερώτημα απάντησαν 15 παιδιά.

24. Τα αποτελέσματα της διαβούλευσης με τα παιδιά που είχαν εμπειρία σε παιδικές κατασκηνώσεις και της έρευνας που διεξήχθη σε μέλη της ΟΕΣ τα οποία δεν έλαβαν μέρος ποτέ σε κατασκήνωση, παρουσιάζονται αναλυτικά παρακάτω.

Γ. 1 Οι Απόψεις των Παιδιών που έλαβαν μέρος σε Κατασκηνώσεις κατά την Ομάδα Εστίασης.

25. Στα πλαίσια της διαβούλευσης, τα παιδιά- συμμετέχοντες ανέδειξαν αριθμό προβλημάτων που μπορεί να αντιμετωπίζουν ή να προβληματίζουν παιδιά, που συμμετέχουν στις κατασκηνώσεις, τα οποία συνέδεσαν με την εφαρμογή των δικαιωμάτων τους, όπως αυτά προνοούνται μέσα από τη Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα του Παιδιού, υποβάλλοντας, παράλληλα τις εισηγήσεις τους. Το παρόν Κεφάλαιο της Έκθεσης, περιορίζεται στα προβλήματα που ανέφερε η ομάδα εστίασης παιδιών ότι αντιμετώπισαν/ προβληματίσαν τα ίδια από τη δική τους εμπειρία σε παιδικές κατασκηνώσεις, ακριβώς για ανάδειξη των δικαιωμάτων του παιδιού που παραβιάζονται σε παιδικές κατασκηνώσεις, λόγω της απουσίας θεσμικού πλαισίου λειτουργίας τους και αρμόδιου φορέα ελέγχου. Ολόκληρο το κείμενο με τις απόψεις των παιδιών βρίσκεται αναρτημένο στην ιστοσελίδα της Επιτροπής⁵.

---

⁵ Οι Απόψεις των Μελών της Ομάδας Εφήβων Συμβούλων της Επιτροπής για την εμπειρία συμμετοχής τους σε κατασκηνώσεις, ημερ. 03/01/2019, βρίσκονται αναρτημένες στην ιστοσελίδα www.childcom.ccr.gov.cy, στον σύνδεσμο Εκπαιδευτικά Προγράμματα για Παιδιά/ Ομάδα Εφήβων Συμβούλων/ Δράσεις της ΟΕΣ.

Προβλήματα που αντιμετώπισαν ή προβληματίσαν τα παιδιά κατά τη συμμετοχή τους σε κατασκήνωση:

A/A	ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΠΑΙΔΙΟΥ	ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΠΟΥ ΣΥΝΙΣΤΟΥΝ ΠΑΡΑΒΙΑΣΗ
1.	Σε καλές συνθήκες ζωής	Χαμηλό επίπεδο καθαριότητας στους χώρους υγιεινής.
		Αποτρεπτική η χρήση τουαλέτας κατά τη διάρκεια της νύχτας, καθότι συνήθως βρίσκονται εκτός κτιρίου διαμονής. Όπως αναφέρθηκε πολλά παιδιά φοβούνται να τη χρησιμοποιήσουν.
		Προβλήματα λειτουργίας κλιματιστικών και κεντρικής θέρμανσης των χώρων.
		Προσβασιμότητα άγριων ζώων στον κατασκηνωτικό χώρο.
		Απουσία χώρων που να ενθαρρύνουν τη διεξαγωγή δραστηριοτήτων με ασφάλεια (πχ γηπέδων με γρασίδι).
		Αλόγιστη χρήση πλαστικών πιάτων και άλλων ειδών σερβιρίσματος: την ανάγκη στήριξης του οικοσυστήματος και της ανάπτυξης στάσεων εκ μέρους των παιδιών που προστατεύουν το περιβάλλον.
2.	Στη Συμμετοχή	Οι δραστηριότητες τις οποίες παρέχει το πρόγραμμα μιας κατασκήνωσης, δεν ανταποκρίνεται στις ανάγκες και τις προτιμήσεις όλων των παιδιών.
		Το πρόγραμμα δραστηριοτήτων δεν είναι ευέλικτο και δεν διαφοροποιείται ανάλογα με τις ανάγκες και ενδιαφέροντα των παιδιών με τη συμμετοχή τους.
		Οι δραστηριότητες δεν είναι προσβάσιμες προς όλα τα παιδιά, είτε αυτά έχουν αναπηρία, είτε

		αντιμετωπίζουν άλλα εμπόδια συμμετοχής.
		Οι εκδρομές που προγραμματίζονται δεν επιλέγονται με τη συμμετοχή των παιδιών.
		Η προσβασιμότητα της υλικής υποδομής επηρεάζει σημαντικά τη συμμετοχή των παιδιών. Οι χώροι μιας κατασκήνωσης δεν είναι πάντα προσβάσιμοι σε παιδιά με κινητική αναπηρία. Ως παράδειγμα, ανέφεραν κατασκήνωση στην οποία οι χώροι είχαν αρκετά σκαλιά, επισημαίνοντας ότι σε αυτή την κατασκήνωση δεν θα μπορούσε να συμμετέχει παιδί με κινητική αναπηρία.
		Το οικονομικό κόστος των κατασκηνώσεων είναι παράγοντας που εμποδίζει τη συμμετοχή συγκεκριμένων ομάδων παιδιών στις κατασκηνώσεις. Ακόμη και στις περιπτώσεις που το κόστος συμμετοχής είναι χαμηλό, αυτό παραμένει αποτρεπτικό για τη συμμετοχή συγκεκριμένων ομάδων παιδιών.
		Δεν τηρούνται φιλικές προς το παιδί και κατάλληλες προϋποθέσεις υποβολής παραπόνου από παιδιά σε παιδικές κατασκηνώσεις (π.χ προβλήματα στην επικοινωνία προσωπικού- παιδιών, απουσία ατόμου αναφοράς για την υποβολή παραπόνου, απουσία κουτιού υποβολής παραπόνου, απουσία αρμόδιου Φορέα ελέγχου μιας κατασκήνωσης).
3.	Προστασία της Ιδιωτικής τους Ζωής	Αναφέρθηκαν περιπτώσεις όπου προβλήματα υγείας, αλλά και περιπτώσεις παιδιών με διαφορετικό σεξουαλικό προσανατολισμό, έτυχαν κοροϊδίας από το προσωπικό, με αποτέλεσμα τα προσωπικά δεδομένα των

		παιδιών να γίνουν ευρέως γνωστά σε παιδιά και ενήλικες.
		Μη διασφάλιση της ιδιωτικότητας των παιδιών στις τουαλέτες και στα μπάνια. Πολλές φορές είναι κοινά και δεν υπάρχουν κλειδαριές ασφαλείας, ή αυτές δεν λειτουργούν καθόλου ή δεν μπορούν να χρησιμοποιηθούν εύκολα. Στην πλειοψηφία τους, οι συμμετέχοντες ανέφεραν επεισόδια σε κατασκηνώσεις όπου λόγω της ανασφάλειας που ένιωθαν, συνοδεύονταν πάντα από φιλικά πρόσωπα στις τουαλέτες και στο μπάνιο, ώστε να μην έχει άλλο άτομο πρόσβαση σε αυτά.
		Απουσία χώρου αποθήκευσης προσωπικών αντικειμένων των παιδιών για την ασφαλή τους φύλαξη. Όπως χαρακτηριστικά ανέφερε μία συμμετέχοντας, ενώ συμμετείχε συχνά σε κατασκηνώσεις και απολάμβανε τη συμμετοχή της, γινόταν υπερπροστατευτική με τα πράγματά της.
		Απουσία χώρου στους κοιτώνες για αλλαγή ρούχων, χωρίς το παιδί να βρίσκεται σε δημόσια θέα.
		Μη παροχή χρόνου για προσωπική επικοινωνία παιδιού με τους γονείς/κηδεμόνες του.
4.	Σε Σεβασμό της Ταυτότητάς του	Οι δραστηριότητες μιας παιδικής κατασκήνωσης εμπεριέχουν στοιχεία που συμβάλλουν στη δυσμενή διάκριση ομάδων από παιδιά, την περιθωριοποίησή τους ή στοιχεία τα οποία προωθούν τις απόψεις και ιδέες της κυρίαρχης ομάδας και πιθανώς αποτρέπουν παιδιά από το να συμμετέχουν σε παιδικές κατασκηνώσεις (πχ οι κοινές ομαδικές προσευχές, η ομαδική

		έπαρση της σημαίας κάθε πρωί, αποτελούν στοιχεία που δεν δείχνουν σεβασμό στην ταυτότητα των παιδιών).
		Εκτός από τις θρησκευτικές και εθνικές πεποιθήσεις, οι συμμετέχοντες αναφέρθηκαν και στις πολιτικές πεποιθήσεις, αφού μέσα από εμπειρία συμμετοχής σε κατασκήνωση κομματικής παράταξης, τα παιδιά ανέδειξαν έμμεσους τρόπους με τους οποίους επιδιώκεται ο προσηλυτισμός των παιδιών σε συγκεκριμένες φιλοσοφίες και αρχές κόμματος.
		Η συμμετοχή παιδιών που χρησιμοποιούν διαφορετική γλώσσα αποκλείεται, ή δυσχεραίνεται.
5.	Στην Υγεία	Δεν διασφαλίζεται η γνώση πρώτων βοηθειών εκ μέρους του προσωπικού και του υπεύθυνου της κατασκήνωσης,
		Δεν διασφαλίζεται η ύπαρξη των απαραίτητων προμηθειών πρώτων βοηθειών στο χώρο της κατασκήνωσης,
		Δεν διασφαλίζεται ο καθορισμός συγκεκριμένου ατόμου και οχήματος για την άμεση μεταφορά παιδιού από το χώρο της κατασκήνωσης σε ιατρικό κέντρο, αν παραστεί ανάγκη,
		Δεν διασφαλίζεται η ενημέρωση των λειτουργών της κατασκήνωσης από τους γονείς/κηδεμόνες πριν από τη συμμετοχή των παιδιών σε αυτή για τυχόν θέματα υγείας που αντιμετωπίζουν τα παιδιά.
		Δεν διασφαλίζεται η παρουσία ιατρού, εντός του χώρου της κατασκήνωσης, σε περιπτώσεις όπου είναι δυνατό
		Δεν υπάρχει πάντοτε καλή επικοινωνία

		ανάμεσα σε προσωπικό και παιδιά, ώστε να υπάρχει άμεση ενημέρωση για τυχόν θέματα υγείας που αντιμετωπίζει ένα παιδί.
6.	Στην Εκπαίδευση	Οι παιδικές κατασκηνώσεις στοχεύουν συνήθως στην ψυχαγωγία και κοινωνικοποίηση των παιδιών, και όχι στην απόκτηση γνώσεων και στην ανάπτυξη δεξιοτήτων και συμπεριφορών.
		Ο προσδιορισμός των δραστηριοτήτων δεν γίνεται με βάση τα ενδιαφέροντα, αλλά και τις ικανότητες των παιδιών, ώστε τα παιδιά να μπορούν να επιτυγχάνουν σε αυτές και να μη βιώνουν αισθήματα αποτυχίας.
		Το πρόγραμμα δεν είναι ευέλικτο ώστε να επανακαθορίζεται με τη συμβολή των ιδίων των παιδιών. Όπως ένα παιδί σημείωσε από τη δική του εμπειρία σε κατασκήνωση: <i>«Δεν μας άφηναν να κάνουμε αυτό που θέλαμε. Το πρόγραμμα το έκαναν οι μεγάλοι και απλά έπρεπε να το ακολουθούμε».</i>
		Δεν γίνονται δραστηριότητες γνωριμίας ώστε να ενισχύονται τα παιδιά στην προσπάθειά τους να γνωριστούν με άλλα παιδιά. Εκτός από την απουσία των γονέων από την καθημερινότητα του παιδιού, οι συμμετέχοντες ανέδειξαν και τη δυσκολία για επικοινωνία που μπορεί ένα παιδί να έχει ανάμεσα σε άτομα που δεν τα γνωρίζει. Η γνωριμία με άλλα παιδιά διαφαίνεται να είναι και παράγοντας που αποτρέπει παιδιά να συμμετέχουν σε κατασκηνώσεις, αφού, όπως δήλωσε ένα παιδί, όταν κάποιος γνωρίζει ότι θα πάνε συγκεκριμένες παρέες από το σχολείο, τότε σκέφτεται κατά πολύ αν θα συμμετέχει ή όχι, αφού θα νιώθει εκτός παρέας.

		Κατά τη διάρκεια της νύκτας δεν υπάρχει κανένας προγραμματισμός για χαλαρές ομαδικές δραστηριότητες.
		Μη ενημέρωση και τήρηση εφαρμογής κανονισμών κατασκήνωσης από το προσωπικό.
		Το προσωπικό των παιδικών κατασκηνώσεων δεν είναι επαρκώς εκπαιδευμένο.
		Υπάρχουν περιπτώσεις που το πρόγραμμα μιας παιδικής κατασκήνωσης παραβιάζει το δικαίωμα του παιδιού να έχει ελεύθερο χρόνο ή/και επαρκή χρόνο ξεκούρασης.
7.	Στην Προστασία	Παρόλο που υπήρχε περίφραξη του χώρου, αυτή δεν ήταν ικανοποιητική για να αποτρέψει άγνωστα άτομα από το να εισέλθουν σε αυτόν.
		Παράλληλα, οι χώροι στους οποίους τα παιδιά ξεκουράζονταν δεν κλειδώνονταν τη νύχτα, με αποτέλεσμα τα παιδιά να μην νιώθουν ασφάλεια για να κοιμηθούν, αφού μπορούσε εύκολα οποιοδήποτε άτομο να εισβάλει στο χώρο.
		Όσον αφορά στην παρεχόμενη φροντίδα, οι συμμετέχοντες ανέφεραν περιστατικά κατά τα οποία παιδιά είχαν πρόσβαση σε αλκοόλ ή δεν τύγχαναν επίβλεψης με αποτέλεσμα να συμβούν ατυχήματα.
		Τα παιδιά ανέφεραν ότι σε περιπτώσεις βίας ή εκφοβισμού προς παιδί δεν λαμβάνονταν μέτρα και δεν ακολουθούνταν όλες οι ενδεδειγμένες διαδικασίες που υπάρχουν στην κατασκήνωση για την αντιμετώπιση τέτοιων περιστατικών.
		Τα παιδιά ανέφεραν εμπειρίες όπου τα βράδια το προσωπικό μεθούσε, προέβαινε σε σεξουαλικές δραστηριότητες εντός του χώρου

		της κατασκήνωσης και γενικότερα ενδιαφερόταν για τη δική του ψυχαγωγία και διασκέδαση, παρά για την ψυχαγωγία των παιδιών.
		Σημαντικό πρόβλημα που αντιμετωπίζουν τα παιδιά κατά τη συμμετοχή τους σε κατασκηνώσεις είναι η μη επικοινωνία και η μη ύπαρξη άμεσης πρόσβασης στους ομαδάρχες ή άλλα υπεύθυνα άτομα εντός του χώρου.
		Όπως οι συμμετέχοντες κατέδειξαν, οι ομαδάρχες δεν είναι άτομα εκπαιδευμένα, με αποτέλεσμα να μην μπορούν να ανταποκριθούν αποτελεσματικά στις ανάγκες των παιδιών. Προβλήματα καθημερινότητας, όπως για παράδειγμα όταν το ξεκίνημα της έμμηνου ρύσεως σηματοδοτηθεί κατά τη διάρκεια της κατασκήνωσης, αλλά και θέματα βίας ή εκφοβισμού τυγχάνουν είτε αναποτελεσματικού χειρισμού, είτε μη χειρισμού, καθιστώντας παιδιά ευάλωτα ή αφήνοντάς τα εκτεθειμένα σε συνεχόμενη βία.

Γ.2. Λόγοι μη συμμετοχής παιδιών σε παιδικές κατασκηνώσεις

26. Στο συγκεκριμένο ερώτημα απάντησαν 15 παιδιά.

Α/Α	ΛΟΓΟΙ ΜΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ	ΑΡ. ΠΑΙΔΙΩΝ
1.	Δεν έτυχε	5
2.	Ποτέ δεν τους δόθηκε η ευκαιρία	2
3.	Δεν ενημερώθηκαν ποτέ για τη διεξαγωγή κάποιας κατασκήνωσης για να μπορούν να συμμετάσχουν	3
4.	Περιορισμοί που εφαρμόζονται από γονείς για τη μη συμμετοχή	1
5.	Αντιλήψεις που σχετίζονται με κακή ποιότητα φαγητού και χαμηλό επίπεδο καθαριότητας των χώρων	1
6.	Η συμβίωση με άγνωστα άτομα προκαλεί άβολα συναισθήματα	1

7.	Ανησυχία που σχετίζεται με δυσκολίες στη δημιουργία φίλων κατά τη διάρκεια της κατασκήνωσης	1
8.	Αντιλήψεις που σχετίζονται με το σκοπό τους. Όπως χαρακτηριστικά ανέφερε παιδί για το σημείο (ε): «δεν πιστεύω ότι έχουν να σου προσφέρουν κάτι ως προς την ανάπτυξη του χαρακτήρα και της προσωπικότητάς σου, αντιθέτως συμβάλλουν ως προς τη μαζικοποίηση. Θεωρώ ότι κάθε παιδί χρειάζεται διαφορετικούς κανόνες, διαφορετικές δραστηριότητες κ.λ.π.».	1

Δ. Διεθνές Νομικό πλαίσιο

27. Η σημασία των δραστηριοτήτων αναψυχής στη ζωή του κάθε παιδιού αναγνωρίζεται από τη Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα του Παιδιού, (εφεξής «η Σύμβαση»), στο πλαίσιο του **άρθρου 31**. Σύμφωνα με το εν λόγω άρθρο, τα Συμβαλλόμενα Κράτη αναγνωρίζουν στο παιδί το δικαίωμα στην ανάπαυση, τον ελεύθερο χρόνο, τη συμμετοχή του στο παιχνίδι και σε **δραστηριότητες αναψυχής**, που είναι κατάλληλες για την ηλικία του και στην ελεύθερη συμμετοχή στην πολιτιστική και καλλιτεχνική ζωή. Επιπλέον, τα Συμβαλλόμενα Κράτη **ενθαρρύνουν την προσφορά κατάλληλων και ίσων ευκαιριών** για πολιτιστικές, καλλιτεχνικές και ψυχαγωγικές δραστηριότητες και για **δραστηριότητες αναψυχής**. Όλα τα δικαιώματα του παιδιού κάτω από το **άρθρο 31**, είναι απαραίτητα για την προστασία της **μοναδικότητας και της εξελικτικής φύσης της παιδικής ηλικίας**. Η εκπλήρωση τους είναι καθοριστικής σημασίας για την ποιότητα της παιδικής ηλικίας, τη διασφάλιση του δικαιώματος των παιδιών στην ανάπτυξη, την προώθηση της ανθεκτικότητας και την εκπλήρωση άλλων δικαιωμάτων τους.

28. Ο όρος «δραστηριότητες αναψυχής» στη Σύμβαση, σύμφωνα με το Γενικό Σχόλιο 17 της Επιτροπής για τα Δικαιώματα του Παιδιού, για το δικαίωμα του παιδιού στην ξεκούραση και ελεύθερο χρόνο, στο παιχνίδι και δραστηριότητες αναψυχής και στη συμμετοχή του στην πολιτισμική ζωή και τις τέχνες (εφεξής Γενικό Σχόλιο 17)⁶, χρησιμοποιείται για ένα ευρύ φάσμα δραστηριοτήτων, το οποίο περιλαμβάνει,

⁶ Convention on the Rights of the Child (CRC/C/GC/17). (2013). General comment No. 17 (2013) on the right to rest, leisure, play, recreational activities, cultural life and the arts (art. 31).

μεταξύ άλλων, και την **κατασκήνωση**. Σύμφωνα με το Γενικό Σχόλιο 17, οι δραστηριότητες αναψυχής, όπως και το παιγνίδι, συμβάλλουν σημαντικά στην υγεία και την ευημερία του παιδιού, προωθούν την ανάπτυξη της δημιουργικότητας, της φαντασίας, της αυτοπεποίθησης, της αυτοπραγμάτωσης, ως επίσης σωματικών, κοινωνικών, γνωστικών και συναισθηματικών δεξιοτήτων. Συνεισφέρουν σε όλες τις πτυχές της μάθησης. Τα παιδιά μαθαίνουν «κάνοντας», εξερευνούν και αποκτούν εμπειρίες του κόσμου γύρω τους, πειραματίζονται με νέες ιδέες, ρόλους, εμπειρίες και μαθαίνουν να καταλαβαίνουν και να «κτίζουν» την κοινωνική τους θέση μέσα στον κόσμο. Οι δραστηριότητες αναψυχής διευκολύνουν την ανάπτυξη δεξιοτήτων διαπραγμάτευσης, ανάκτησης συναισθηματικής ισορροπίας, επίλυσης συγκρούσεων και λήψης αποφάσεων στα παιδιά. Τα παιδιά, περαιτέρω, επωφελούνται από τη συμμετοχή τους σε δραστηριότητες αναψυχής στις οποίες λαμβάνουν μέρος ή εμπλέκονται ενήλικες.

29. Με το άρθρο 6, υπογραμμίζεται η ανάγκη αναγνώρισης, από τα Συμβαλλόμενα Κράτη, της σημασίας κάθε πτυχής του άρθρου 31, σε ότι αφορά την προώθηση της εξέλιξης και των αναπτυσσόμενων δυνατοτήτων του παιδιού. Κάτι τέτοιο προϋποθέτει, βεβαίως και ότι, τα μέτρα που εισάγονται βάσει του άρθρου 31, συμβαδίζουν με τις αναπτυξιακές ανάγκες των παιδιών κάθε ηλικίας. Ως εκ τούτου, το Γενικό Σχόλιο 17 προνοεί ότι, οι δραστηριότητες αναψυχής πρέπει να γίνονται σε χώρους που έχουν σχεδιαστεί για το συγκεκριμένο σκοπό και να δίνεται έμφαση στην καταλληλότητα των δραστηριοτήτων αναψυχής σε σχέση με την ηλικία των παιδιών στα οποία απευθύνονται. Η ηλικία του παιδιού πρέπει να καθορίζει:

- **το χρόνο διάρκειας της δραστηριότητας αναψυχής,**
- **τους χώρους και το περιβάλλον όπου θα λάβει χώρα,**
- **τη μορφή και ποικιλία των ερεθισμάτων που θα παρέχει, και**
- **το βαθμό στον οποίο επιβάλλεται η επίβλεψη από ενήλικα και η μέριμνα για ασφάλεια και προστασία των παιδιών. Όσο τα παιδιά μεγαλώνουν, οι ανάγκες και οι επιθυμίες τους εξελίσσονται και από χώρους που παρέχουν ευκαιρίες για παιγνίδι, ζητούν χώρους που παρέχουν ευκαιρίες κοινωνικοποίησης, συνεύρεσης με συνομήλικους τους ή επιζητούν πιο «μοναχικές» δραστηριότητες. Εξελικτικά, τα παιδιά ενδιαφέρονται περισσότερο για ευκαιρίες που εμπεριέχουν ρίσκο και**

προκλήσεις. Οι ευκαιρίες αυτές είναι αναπτυξιακά αναγκαίες για τους έφηβους και συμβάλλουν στην εξερεύνηση της ταυτότητάς τους και στην απόκτηση του αισθήματος του ανήκειν.

30. Βάσει του Γενικού Σχολίου 17, η εκπλήρωση του δικαιώματος του παιδιού σε δραστηριότητες αναψυχής, είναι απαραίτητη για τη διασφάλιση του συμφέροντος του παιδιού γενικότερα. Σύμφωνα με το άρθρο 4, τα δικαιώματα των παιδιών εκπληρώνονται μόνο όταν αυτά ρυθμίζονται και εφαρμόζονται στο πλαίσιο νομοθεσίας, πολιτικής, προϋπολογισμού, περιβάλλοντος και παρεχόμενων υπηρεσιών. Ως εκ τούτου, τα Συμβαλλόμενα Κράτη οφείλουν να λαμβάνουν όλα τα απαραίτητα μέτρα και προϋποθέσεις που διευκολύνουν και προωθούν ευκαιρίες για την εκπλήρωση τους.
31. Η Αρχή Διασφάλισης του Συμφέροντος του Παιδιού προνοεί ότι τα Συμβαλλόμενα Κράτη μεριμνούν ώστε, η λειτουργία οργανισμών, υπηρεσιών και ιδρυμάτων που αναλαμβάνουν την προστασία παιδιών, να είναι σύμφωνη με τους κανόνες που έχουν θεσπιστεί από τις αρμόδιες Αρχές, στο πλαίσιο νομοθεσίας, πολιτικής και προϋπολογισμού, οι οποίοι έχουν στο επίκεντρο τους το συμφέρον του παιδιού, ιδιαίτερα σε ότι αφορά τον τομέα της ασφάλειας και της υγείας, τον αριθμό και την αρμοδιότητα του προσωπικού τους, και την εξασφάλιση μιας κατάλληλης εποπτείας⁷.
32. Σύμφωνα με το άρθρο 12 και το Γενικό Σχόλιο 17⁸, τα παιδιά ως άτομα και ως ομάδα, έχουν το δικαίωμα **ελεύθερης έκφρασης της γνώμης τους σχετικά με οποιοδήποτε θέμα που τα αφορά, και οι απόψεις τους να λαμβάνονται υπόψη ανάλογα με την ηλικία τους και με το βαθμό ωριμότητάς τους**. Για σκοπούς εκπλήρωσης των δικαιωμάτων του παιδιού κάτω από το άρθρο 31, η Σύμβαση υπογραμμίζει τη **σημασία παροχής ευκαιριών στα παιδιά για να συμβάλλουν στη δημιουργία νομοθεσιών, πολιτικών, στρατηγικών και σχεδιασμού υπηρεσιών με τις απόψεις τους**. Τα παιδιά μπορούν, για παράδειγμα, να εμπλέκονται σε διαβουλεύσεις για τη δημιουργία πολιτικών που να αφορούν τις δραστηριότητες αναψυχής και να ζητούνται οι απόψεις τους γύρω από τις ευκαιρίες αναψυχής που τους παρέχονται.

---

⁷ Convention on the Rights of the Child (CRC/C/GC/17). (2013). General comment No. 17 (2013) on the right to rest, leisure, play, recreational activities, cultural life and the arts (art. 31).

⁸ Ο.Π

33. Στη βάση των πιο πάνω, θα πρέπει να δίνεται ιδίως στο παιδί και η δυνατότητα να ακούγεται σε οποιαδήποτε διοικητική ή δικαστική διαδικασία που το αφορά, είτε άμεσα είτε μέσω ενός εκπροσώπου ή ενός αρμόδιου οργανισμού, κατά τρόπο συμβατό με τους διαδικαστικούς κανόνες της εθνικής νομοθεσίας. Η Επιτροπή των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα του Παιδιού θεωρεί την παροχή στα παιδιά αποτελεσματικών μηχανισμών υποβολής παραπόνου, ως προϋπόθεση για την πρακτική εφαρμογή του δικαιώματός τους να ακούγεται η άποψή τους σε θέματα που τα αφορούν.⁹ Ως εκ τούτου, θα πρέπει να διασφαλίζεται η πρόσβαση τους σε μηχανισμό υποβολής παραπόνου σε όλους τους τομείς της ζωής τους, μεταξύ άλλων, και στο πλαίσιο των δραστηριοτήτων αναψυχής.¹⁰ Ο μηχανισμός υποβολής, διερεύνησης και αξιολόγησης του παραπόνου πρέπει να επιτρέπει στα παιδιά να μπορούν να υποβάλλουν το παράπονό τους, ανεξάρτητα από τους γονείς τους¹¹ και να διασφαλίζει ότι δεν θα εκτεθούν στον κίνδυνο τιμωρητικής αντιμετώπισης, λόγω της υποβολής του παραπόνου τους.¹² Τα παιδιά έχουν δικαίωμα να γνωρίζουν τα άτομα στα οποία μπορούν να υποβάλουν παράπονο και πώς να έχουν πρόσβαση σε αυτά, να μπορούν να υποβάλουν το παράπονό τους χωρίς λογοκρισία ως προς το περιεχόμενο και, να ενημερώνονται, χωρίς καθυστέρηση, ως προς τον τρόπο με τον οποίο η αρμόδια Αρχή προτίθεται να ανταποκριθεί.¹³ **Νοείται ότι, τα παιδιά, έχουν δικαίωμα να γνωρίζουν την ύπαρξη των μηχανισμών υποβολής παραπόνου, να κατανοούν τις διαδικασίες που περιλαμβάνονται σε αυτούς και να μπορούν να τους χειριστούν με ευκολία.**
34. Έχοντας υπόψη ότι, η άσκηση βίας, εκφοβισμού (bullying), σεξουαλικής εκμετάλλευσης και κακοποίησης, συνιστούν παραβίαση της αξιοπρέπειας του παιδιού, του δικαιώματος του παιδιού σε προστασία από κάθε μορφή βίας και επιβάλλουν συνθήκες οι οποίες εμποδίζουν ή και αφαιρούν τη δυνατότητα στο παιδί για απόλαυση του δικαιώματος συμμετοχής του σε δραστηριότητες αναψυχής, τα Συμβαλλόμενα Κράτη οφείλουν να λαμβάνουν όλα

---

⁹ Hodgkin R., Newell P.(2007), Implementation Handbook for the Convention on the Rights of the Child. Geneva: UNICEF, p. 158.

¹⁰ Ο.π.π.

¹¹ Ο.π.π.

¹² Γενικό Σχόλιο Αρ.12 της Επιτροπής των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα το Παιδιού, Το δικαίωμα του παιδιού να ακούγεται η άποψή του, παράγραφος 47.

¹³ Γενικό Σχόλιο Αρ.10 της Επιτροπής των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα του Παιδιού, Τα δικαιώματα των παιδιών στο σύστημα δικαιοσύνης, παράγραφος 89.

τα απαραίτητα μέτρα προστασίας του παιδιού από τέτοιες πράξεις (**άρθρα 19, 34 και 37**)¹⁴.

35. Τέλος, στη βάση του **άρθρου 2**, τα Συμβαλλόμενα Κράτη οφείλουν να σέβονται τα δικαιώματα του παιδιού σε δραστηριότητες αναψυχής, και να τα εγγυώνται σε όλα τα παιδιά χωρίς **καμία διάκριση**. Η Αρχή της Μη Διάκρισης συνδέεται άμεσα και με το **άρθρο 23**, το οποίο προνοεί υποχρέωση των Συμβαλλόμενων Κρατών για εξασφάλιση διαθέσιμων και προσβάσιμων δραστηριοτήτων αναψυχής και εγκαταστάσεων σε παιδιά με αναπηρίες, καθώς και με το **άρθρο 22**, σύμφωνα με το οποίο, τα Συμβαλλόμενα Κράτη οφείλουν να προβούν σε προσπάθειες διασφάλισης του δικαιώματος των παιδιών- προσφύγων και παιδιών- αιτητών ασύλου για ίσες ευκαιρίες σε δραστηριότητες αναψυχής στη χώρα υποδοχής τους, καθότι συχνά απομονώνονται και αντιμετωπίζουν σοβαρές προκλήσεις αναφορικά με αυτό.

E. Διαπιστώσεις/ Συμπεράσματα και Συστάσεις Επιτρόπου

36. Οι παρακάτω, αποτελούν τις διαπιστώσεις στις οποίες έχω καταλήξει και στις οποίες επιθυμώ να επικεντρωθεί η παρούσα Έκθεση. Σημειώνω, δε, ότι οι διαπιστώσεις μου δεν εξαντλούνται στις πιο κάτω, αφού τουλάχιστον από τη διαβούλευση που είχε το Γραφείο μου με παιδιά που έλαβαν μέρος σε παιδικές κατασκηνώσεις, προκύπτει σειρά πτυχών τις οποίες έκρινα ότι στην παρούσα φάση δεν θα εξυπηρετούσε το σκοπό της Έκθεσης, η περαιτέρω ανάλυση τους. Ενθαρρύνω, ωστόσο, τις Αρχές στις οποίες απευθύνεται η παρούσα Έκθεση, να μελετήσουν και να λάβουν σοβαρά υπόψη το περιεχόμενο των απόψεων των παιδιών με τα οποία πραγματοποιήθηκε διαβούλευση στις 3/1/2019, οι οποίες βρίσκονται αναρτημένες στην ιστοσελίδα μου¹⁵.

37. **Η απουσία θεσμικού πλαισίου που να διέπει τη λειτουργία παιδικών κατασκηνώσεων και αρμόδιου φορέα ελέγχου, συνιστά από μόνη της παραβίαση**, δεδομένου ότι το δικαίωμα του παιδιού σε δραστηριότητες αναψυχής, όπως και κάθε άλλο δικαίωμα, βάσει της Σύμβασης, εκπληρώνεται μόνο όταν ρυθμίζεται και εφαρμόζεται στο πλαίσιο νομοθεσίας, πολιτικής, προϋπολογισμού,

¹⁴ Convention on the Rights of the Child (CRC/C/GC/17). (2013). General comment No. 17 (2013) on the right to rest, leisure, play, recreational activities, cultural life and the arts (art. 31).

¹⁵ Οι Απόψεις των Μελών της Ομάδας Εφήβων Συμβούλων της Επιτρόπου για την εμπειρία συμμετοχής τους σε κατασκηνώσεις, ημερ. 03/01/2019, βρίσκονται αναρτημένες στην ιστοσελίδα www.childcom.ccr.gov.cy, στον σύνδεσμο Εκπαιδευτικά Προγράμματα για Παιδιά/ Ομάδα Εφήβων Συμβούλων/ Δράσεις της ΟΕΣ.

περιβάλλοντος και παρεχόμενων υπηρεσιών που πρέπει να υπηρετούν το Συμφέρον του Παιδιού.

38. Ως αποτέλεσμα απουσίας ρυθμιστικού πλαισίου, **η παιδική κατασκήνωση δεν προσεγγίζεται στην πράξη από τους διοργανωτές της ως μέτρο διασφάλισης του δικαιώματος του παιδιού στην ανάπτυξη και ανθεκτικότητα.**
39. Περαιτέρω, ενόψει της απουσίας νομοθετικού και ρυθμιστικού πλαισίου των παιδικών κατασκηνώσεων, το Κράτος παρέχει τη δυνατότητα σε οποιοδήποτε πρόσωπο/ φορέα να τις διοργανώνει και να τις λειτουργεί οπουδήποτε και υπό **προδιαγραφές αμφίβολες ως προς την καταλληλότητα τους να διασφαλίζουν την ασφάλεια, υγεία, προστασία και καταλληλότητα προγράμματος/ ερεθισμάτων/δραστηριοτήτων που παρέχουν σε σχέση με την ηλικία των παιδιών**, ακριβώς επειδή αφήνονται να καθοριστούν κατά την υποκειμενική κρίση του κάθε διοργανωτή. Τα όσα προκύπτουν από την πληροφόρηση που έλαβε μέχρι σήμερα το Γραφείο μου και αναφέρεται πιο πάνω, αποτελούν παραδείγματα για τον τρόπο με τον οποίο οι παιδικές κατασκηνώσεις λειτουργούν παραβιάζοντας δικαιώματα του παιδιού.
40. Επιπλέον, **η απουσία θεσμικού πλαισίου δεν επιτρέπει και την ανάθεση ελέγχου των παιδικών κατασκηνώσεων σε αρμόδιο φορέα**, αφήνοντας τα παιδιά που συμμετέχουν σε αυτές εκτεθειμένα. Ως εκ τούτου, σε περίπτωση που κάποιο παιδί ή ο γονέας του επιθυμεί να προβεί σε καταγγελία που αφορά την καταλληλότητα λειτουργίας μιας παιδικής κατασκήνωσης, δεν υπάρχει αρμόδιος φορέας ελέγχου για να το πράξει.
41. Από το περιεχόμενο των απαντήσεων που έλαβα από την αυτεπάγγελτη διερεύνηση δημοσιευμάτων που αφορούσαν περιστατικά βίας σε παιδιά που συμμετείχαν στην κατασκήνωση της Μητρόπολης Πάφου, **διαπιστώνεται η απουσία λήψης μέτρων για την προστασία των παιδιών από τη βία.** Το γεγονός αυτό, αναδεικνύεται από την άγνοια του Αρχηγού της κατασκήνωσης γύρω από τη βία που δέχονταν τέσσερα παιδιά από τον ανήλικο βοηθό Ομαδάρχη, που φανερώνει **την απουσία από την εν λόγω κατασκήνωση ενός κατάλληλου και φιλικού προς τα παιδιά μηχανισμού υποβολής παραπόνου.** Ωστόσο, το γεγονός της απουσίας θεσμικά αρμόδιου φορέα ελέγχου των παιδικών κατασκηνώσεων, καθιστά τον όποιο τέτοιο μηχανισμό προβληματικό.

42. Το γεγονός της άγνοιας του Αρχηγού της κατασκήνωσης γύρω από τα περιστατικά βίας, συνδέεται και με τη γενικότερη άποψη που εξέφρασαν τα παιδιά- μέλη της ομάδας εστίασης που συμμετείχαν στη διαβούλευση που διοργανώθηκε στο Γραφείο μου, ότι ένα σημαντικό πρόβλημα που αντιμετωπίζουν τα παιδιά κατά τη συμμετοχή τους σε κατασκηνώσεις είναι **η μη επικοινωνία και η μη ύπαρξη άμεσης πρόσβασης στους ομαδάρχες ή άλλα υπεύθυνα άτομα εντός του χώρου**. Αυτό καταδεικνύει και ένα άλλο σοβαρό ζήτημα, αυτό της **απουσίας εκπαίδευσης των ομαδάρχων μιας παιδικής κατασκήνωσης γύρω από τον τρόπο προσέγγισης των παιδιών και γύρω από τον εντοπισμό και χειρισμό ζητημάτων που προκύπτουν**, όπως είναι τα περιστατικά βίας μεταξύ παιδιών ή μεταξύ παιδιών και ενηλίκων, περιπτώσεις άσκησης εκφοβισμού (bullying) σε παιδιά, η εκδήλωση ανεπιθύμητων συμπεριφορών από τα παιδιά στην κατασκήνωση και άλλα. **Η απουσία εκπαιδευμένου προσωπικού σε μια παιδική κατασκήνωση γύρω από τα πιο πάνω θέματα, μπορεί κάλλιστα να οδηγήσει τα άτομα που έχουν υπό την ευθύνη τους παιδιά, σε ακατάλληλο ή καθόλου χειρισμό των περιστατικών με συνακόλουθες επιπτώσεις στην φυσική και ψυχοσυναισθηματική κατάστασή τους**.
43. Επιπλέον, τα κριτήρια επιλογής και οι προϋποθέσεις εργοδότησης προσωπικού σε παιδικές κατασκηνώσεις, στηρίζονται στην **υποκειμενικότητα των διοργανωτών και στις πεποιθήσεις/ στάσεις τους**, εφόσον αυτά δεν καθορίζονται από το Κράτος στη βάση νομοθεσίας, με αποτέλεσμα να μην είναι δεδομένο ότι λαμβάνονται υπόψη ουσιαστικά προσόντα που πρέπει να διαθέτουν τα άτομα που, υπό την ευθύνη τους, πρόκειται να διανυκτερεύσουν για ένα σύνολο ημερών με παιδιά. **Τέτοια κριτήρια, επιβάλλεται να είναι, μεταξύ άλλων, κατά την άποψη μου, η προηγούμενη εργασιακή/ εθελοντική εμπειρία με παιδιά της ηλικιακής ομάδας στην οποία απευθύνεται η κατασκήνωση, η φιλική προς τα παιδιά συμπεριφορά και προσέγγιση, οι γνώσεις γύρω από τα δικαιώματα του παιδιού. Ο έλεγχος δε, του Ποινικού Μητρώου του υποψηφίου για πρόσληψη και του Αρχείου Καταδικασθέντων για Σεξουαλικά Αδικήματα εναντίον Ανηλίκων, είναι εκ των ων ουκ άνευ και δυστυχώς σήμερα δεν τηρείται, αφήνοντας τα παιδιά εκτεθειμένα στην πιθανότητα να υποστούν οποιαδήποτε μορφής βία**.

44. Η μη εκπαίδευση του προσωπικού επίσης, γύρω από τη στάση και συμπεριφορά που αναμένεται να έχουν κατά τη διάρκεια της κατασκήνωσης, φαίνεται να προκύπτει και από το γεγονός ότι **δεν είναι αντιληπτός ο ρόλος και οι υποχρεώσεις του απέναντι στα παιδιά**. Διαπιστώνεται ότι, σε πολλές περιπτώσεις κατά τη διάρκεια της νύχτας **τα παιδιά αφήνονται χωρίς επαρκή επιτήρηση και πρόγραμμα**, καθότι συνηθίζεται το προσωπικό να αξιοποιεί το βραδινό χρόνο για τη δική του ψυχαγωγία και ξεκούραση. **Το γεγονός αυτό προκαλεί έντονη ανησυχία για την καταλληλότητα της παρεχόμενης προστασίας και ασφάλειας των παιδιών**. Οι ανησυχίες αυτές εντείνονται από τις αναφορές των ίδιων των παιδιών (βλ. σελ.17-18).
45. **Είναι αβέβαιο κατά πόσο παρέχεται στον Αρχηγό και τους ομαδάρχες των κατασκηνώσεων, εκπαίδευση σε θέματα που αφορούν την ασφάλεια και υγεία των παιδιών από προσοντούχα πρόσωπα**. Ως εκ τούτου, η χορήγηση πρώτων βοηθειών σε περίπτωση ανάγκης, η σωστή επιτήρηση του χώρου της κατασκήνωσης ώστε η υγεία και τη ασφάλεια τους να μην εκτίθεται κ.α., να μην διασφαλίζονται. Επίσης, από τη στιγμή που δεν λαμβάνεται κανένας έλεγχος εκ μέρους του Κράτους είναι αμφίβολο κατά πόσο **οι ίδιοι οι διοργανωτές παιδικών κατασκηνώσεων μεριμνούν να φιλοξενήσουν τα παιδιά σε ένα περιβάλλον που εγγυάται την ασφάλεια, την υγεία τους και την προστασία του δικαιώματός τους για ιδιωτική ζωή**.
46. Διαπιστώνεται ότι προκύπτουν προβλήματα παροχής ίσων ευκαιριών σε όλα τα παιδιά για συμμετοχή σε παιδικές κατασκηνώσεις, , ενόψει του ότι το Κράτος δεν αναγνωρίζει θεσμικά, το δικαίωμα αλλά και την αξία συμμετοχής κάθε παιδιού σε παιδικές κατασκηνώσεις, σύμφωνα με το πνεύμα της Σύμβασης. Ως εκ τούτου, το Κράτος **δεν μεριμνά και για τη διαθεσιμότητα παιδικών κατασκηνώσεων που να είναι φιλικές και προσβάσιμες σε κάθε παιδί**. Όπως έχει διαφανεί από την πληροφόρηση που λήφθηκε, η υποδομή των κατασκηνωτικών χώρων, το κόστος συμμετοχής, η ελλιπής εκπαίδευση του προσωπικού, η διεξαγωγή δραστηριοτήτων που δεν ανταποκρίνονται στις ικανότητες και την ηλικία όλων των παιδιών υπό το πνεύμα προώθησης των αναπτυσσόμενων ικανοτήτων τους και η μη ευελιξία του προγράμματος της κατασκήνωσης, εφαρμόζοντας και την Αρχή της Συμμετοχής, αποτελούν πολλές φορές εμπόδια συμμετοχής πολλών παιδιών και δεν προωθούν το σεβασμό στη ταυτότητα του κάθε παιδιού.

47. Από την ομάδα εστίασης παιδιών με τα οποία πραγματοποιήθηκε διαβούλευση, διαπιστώθηκε δυσαρέσκεια αναφορικά με το γεγονός ότι **το πρόγραμμα δραστηριοτήτων σε παιδικές κατασκηνώσεις στοχεύει, συνήθως, στην ψυχαγωγία και κοινωνικοποίηση των παιδιών, και όχι στην απόκτηση γνώσεων και στην ανάπτυξη δεξιοτήτων και συμπεριφορών.** Τα παιδιά εξέφρασαν ιδιαίτερα την ανάγκη για συμμετοχή σε **κατασκηνώσεις που να είναι προσανατολισμένες σε συγκεκριμένους εκπαιδευτικούς σκοπούς** (όπως η εκμάθηση ξένων γλωσσών, η ανάπτυξη μουσικών ταλέντων, δεξιοτήτων θεάτρου κλπ.), **που να περιλαμβάνουν εκπαιδευτικά προγράμματα με θέματα που απασχολούν και επηρεάζουν τα παιδιά** (π.χ. σεμινάρια με διαφορετικά θέματα σε καθημερινή βάση, συζήτηση με εξειδικευμένο προσωπικό (π.χ. ψυχολόγους), ομαδικές κατασκευές κ.α.), και **δραστηριότητες οι οποίες υποβοηθούν στην ανάπτυξη δεξιοτήτων χρήσιμων για την καθημερινή ζωή,** όπως οι δραστηριότητες επιβίωσης.

48. Από τα πιο πάνω, εύλογα γίνονται αντιληπτοί και κατανοητοί οι λόγοι μη συμμετοχής σε παιδικές κατασκηνώσεις από 15 παιδιά της ΟΕΣ, χωρίς πιστεύω να χρειάζεται η περαιτέρω ανάλυσή τους.

49. Όλα τα πιο πάνω καταδεικνύουν την άμεση ανάγκη πλαισίωσης και θεσμοθέτησης της λειτουργίας παιδικών κατασκηνώσεων με ειδικό νόμο, για τη διασφάλιση των δικαιωμάτων του παιδιού που επιθυμεί και συμμετέχει σε παιδικές κατασκηνώσεις, ο οποίος να συνάδει με το διεθνές νομικό πλαίσιο, του οποίου η ανάλυση έγινε πιο πάνω. **Θεωρώ ότι για το σκοπό αυτό, θα πρέπει να προωθηθεί η κατάρτιση νόμου που να καθορίζει πτυχές που αφορούν τη λειτουργία παιδικών κατασκηνώσεων** σε ότι αφορά:

- την **καταλληλότητα του περιβάλλοντος** στην οποία διεξάγονται από πλευράς ασφάλειας, υγείας και φιλικότητας προς τα παιδιά της συγκεκριμένης ηλικιακής ομάδας,
- την **καταλληλότητα υποδομής** τους από πλευράς ασφάλειας, υγείας και φιλικότητας προς τα παιδιά της συγκεκριμένης ηλικιακής ομάδας που φιλοξενεί,
- τις **προδιαγραφές ασφάλειας και υγείας στον τομέα παροχής υπηρεσιών** (αναλογία προσωπικού- παιδιών, καθαριότητας υποστατικού, ετοιμασίας και παροχής φαγητού, μεταφοράς παιδιών κ.α.),

- **τις προδιαγραφές και το είδος εκπαιδευτικών προγραμμάτων και δραστηριοτήτων** που διεξάγονται στο πλαίσιο του προγράμματος παιδικής κατασκήνωσης,
- την **καταλληλότητα του προγράμματος και των δραστηριοτήτων** της παιδικής κατασκήνωσης σε σχέση με την ηλικιακή ομάδα παιδιών στα οποία απευθύνονται σε ότι αφορά το χώρο, χρόνο, περιβάλλον, μορφή και ποικιλία ερεθισμάτων τους,
- την **τήρηση ευελιξίας** με την εφαρμογή εναλλακτικών δραστηριοτήτων σε περίπτωση συμμετοχής παιδιών με ειδικά χαρακτηριστικά/ αναπηρίες και τη **διασφάλιση της συμμετοχής των παιδιών κατά τη διαμόρφωση του προγράμματος και επιλογή δραστηριοτήτων**,
- τον **καθορισμό απαραίτητων προσόντων προσωπικού παιδικών κατασκηνώσεων**, τα οποία να περιλαμβάνουν προηγούμενη εμπειρία και εργασία με παιδιά της ηλικιακής ομάδας στην οποία απευθύνονται, φιλική προς τα παιδιά προσέγγιση και συμπεριφορά, Λευκό Ποινικό Μητρώο, μη καταχωρημένοι στο Αρχείο Καταδικασθέντων για Σεξουαλικά Αδικήματα εναντίον Ανηλίκων και σεβασμό στην διαφορετικότητα γενικά,
- τον **καθορισμό της εκπαίδευσης που πρέπει να τυγχάνει το προσωπικό μιας κατασκήνωσης**, η οποία να περιλαμβάνει απαραίτητα τα μαθήματα πρώτων βοηθειών, ενημέρωση και ευαισθητοποίηση από προσοντούχο προσωπικό γύρω από την εθνική νομοθεσία για τη βία οποιασδήποτε μορφής σε ανήλικα παιδιά και το πλαίσιο εφαρμογής της σε παιδική κατασκήνωση, τρόπους χειρισμού ανεπιθύμητων συμπεριφορών των παιδιών (π.χ. bullying, ριψοκίνδυνη συμπεριφορά), διαχείρισης προσωπικών δεδομένων, τα δικαιώματα του παιδιού γενικότερα και δη, αυτά που είναι κάτω από και συνδέονται με το άρθρο 31 της Σύμβασης, τα στάδια ανάπτυξης του παιδιού και παιδικές αναπτυξιακές διαταραχές,
- τον **καθορισμό υποχρεώσεων προσωπικού κατασκήνωσης και γενικότερης φιλοσοφίας που θα πρέπει να διέπει την παιδική κατασκήνωση**. Η φιλοσοφία της παιδικής κατασκήνωσης θα πρέπει να είναι συμβατή με αυτή που καθορίζει το άρθρο 31 της Σύμβασης και η σχετική νομολογία του,

- την **ανάθεση αρμοδιοτήτων ελέγχου** σε διάφορους αρμόδιους φορείς (ΥΠΠΑΝ, Επαρχιακή Διοίκηση, Υφυπουργείο Τουρισμού, Αρχές Τοπικής Αυτοδιοίκησης κ.α.).

50. Κατά την κατάρτιση του οποιουδήποτε προτεινόμενου Νόμου, θα πρέπει να **διασφαλιστεί η συμμετοχή των παιδιών και να ληφθεί υπόψη η γνώμη τους** όπως και οι προβληματισμοί και οι εισηγήσεις που έθεσαν τα παιδιά της ομάδας εστίασης με την οποία διαβουλευτήκε η τέως Επίτροπος και οι απόψεις της Παιδοβουλής.

51. Δυνάμει του πιο πάνω Νόμου, εισηγούμαι την **κατάρτιση Κανονισμών Κατασκήνωσης**, οι οποίοι, επίσης να καταρτιστούν **με τη συμμετοχή παιδιών**. Αυτοί να καθορίζουν διαδικασίες, όπως αυτές της υποβολής παραπόνων, του καθορισμού του προγράμματος μιας παιδικής κατασκήνωσης (πχ ώρα ξεκούρασης, προσωπικού χρόνου, ώρες απογευματινών/ βραδινών δραστηριοτήτων ψυχαγωγικού τύπου), χειρισμό περιστατικών βίας (πχ μεταξύ παιδιών, μεταξύ παιδιού- προσωπικού) και ανεπιθύμητων συμπεριφορών.

52. **Πρώθηση και καθιέρωση λειτουργίας παιδικών κατασκηνώσεων προανατολισμένων στην απόκτηση γνώσεων και δεξιοτήτων από το ΥΠΠΑΝ μέσα από τη συνεργασία του με ιδιώτες και Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις.**

53. Τέλος, καλώ το Κράτος, όπως, αναγνωρίζοντας τη γενικότερη αξία συμμετοχής του παιδιού σε παιδικές κατασκηνώσεις, και τη συμβολή τους στην προώθηση της εξέλιξης των αναπτυσσόμενων ικανοτήτων του παιδιού, μεριμνήσει για την ύπαρξη και λειτουργία προσιτών, φιλικών και προσβάσιμων παιδικών κατασκηνώσεων σε όλα τα παιδιά, έτσι που να έχουν όλα ευκαιρία και δυνατότητα συμμετοχής

54. Η παρούσα Έκθεση διαβιβάζεται στον Υπουργό Παιδείας και Πολιτισμού, στον Υπουργό Εσωτερικών, τον Υφυπουργό Τουρισμού και τον Πρόεδρο Ένωσης Δήμων Κύπρου για δικές τους ενέργειες στα πλαίσια των αρμοδιοτήτων τους. Κοινοποιείται, επίσης, στη Γενική Διευθύντρια Υπουργείου Παιδείας, Πολιτισμού, Αθλητισμού και Νεολαίας και στους Επάρχους όλων των Επαρχιών για δική τους ενημέρωση και ενέργειες. Παράλληλα, κοινοποιείται στον Πρόεδρο και Μέλη της Κοινοβουλευτικής Επιτροπής Παιδείας και Πολιτισμού και την Πρόεδρο και Μέλη της Κοινοβουλευτικής Επιτροπής Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και Ίσων Ευκαιριών μεταξύ Ανδρών και Γυναικών, στον Πρόεδρο και Μέλη της Κοινοβουλευτικής

Επιτροπής Νομικών, στον Πρόεδρο και Μέλη της Κοινοβουλευτικής Επιτροπής Οικονομικών και Προϋπολογισμού, στον Πρόεδρο και Μέλη της Κοινοβουλευτικής Επιτροπής Εσωτερικών και στον Πρόεδρο και Μέλη της Παιδοβουλής, για σκοπούς κοινοβουλευτικού ελέγχου. Κοινοποιείται, επίσης, στο Υπουργικό Συμβούλιο και σε όλα τα πρόσωπα που υπέβαλαν στην Προκάτοχό μου παράπονο, για σκοπούς ενημέρωσης.
